

military achievements and use of coercive methods in creating their empire, their adeptness at winning the peace through effective use of imperial rhetoric deserves perhaps greater recognition than it is commonly given. The *münshat* corpus as a whole and especially the dimension devoted to domestic correspondence is perhaps the ideal place to look for proof that in the last analysis for the Ottomans the pen truly was mightier than the sword.

Yusuf Meddah 220424
-Varak ve Gülsâh 210087

EINIGE MERKMALE DES AJEMTÜRKISCHEN NACH DEN
„ASERBAIDSCHANISCHEN“ REZENSIONEN VON VARQA-
U GÜLSÂH VON YÜSUF MEDDÂH¹

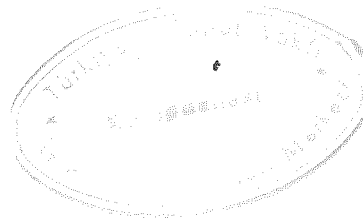
HEIDI STEIN

Das wahrscheinlich im Jahre 1342 (743 h.) in Sivas verfaßte Mesnevi *Varqa-u Gülsâh* gehört zu den Quellen, mit denen sich ein Forschungsprojekt zu irantürkischen Sprachvarietäten an der Universität Mainz beschäftigt und das sich zuletzt auf die historischen Zeugnisse des türkisch-iranischen Kontaktgebiets in Westasien konzentrierte. Anhand verschiedenartiger Originaltexte soll versucht werden festzustellen, ob und wenn ja, in welchem Ausmaß, es in diesem Raum eine einigermaßen homogene überregionale irantürkische Sprachform gegeben hat, die als Vorläufer des Aserbaidshanischen gelten kann. Da der Geltungsbereich dieser Sprachform größer als der des heutigen Aserbaidshanischen gewesen sein muß, sind ihr bisher vorläufige Namen wie *Türk 'Acâmî* (Bellér-Hann 1995), „lingua turcica agemica“ (nach Raphael du Mans in der zweiten Hälfte des 17. Jh., s. Johanson 1985: 145; 1997: 87, 89), *Acem Türkî* oder *Ajemtürkisch* (Stein 2005: 186) beigelegt worden.

Geeignete Sprachdenkmäler der Region sind bisher noch zu wenig linguistisch untersucht worden. Ein gelungenes Beispiel ist die sprachliche Analyse des Prosatextes *Tārīx-i Xatā'ī* aus Zentraliran vom Ende des 15. Jh. (Bellér-Hann 1995), worin die genannten Bezüge diskutiert werden. Bellér-Hann (1995: 125, 128) betont zusammenfassend, daß das Ajemtürkische ihres Textes dem Altanatolisch-Türkischen sehr nahe steht und diese Nähe aufgrund seiner Isoliertheit und durch die ständige Konfrontation mit dem Persischen, gegen das es sich behaupten mußte, lange bewahren konnte.

1 Dieser Beitrag beruht auf einem Vortrag, der auf dem Symposium „The Evolution of Turkic in Iran“ (17.-19. Dezember 2004) des turkologischen Projekts C.2 im Sonderforschungsbereich 295 der Universität Mainz gehalten wurde.

D468

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

220424 YÛSUF MEDDAH
KENAN ÖZÇELİK, *Yûsuf-ı Meddâh ve Maktel-i
Hüseyn (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara
Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

28 Aralık 2014

28 TEM 2006

Smith, Grace Martin. "Yûsuf-ı Meddâh, Varka ve Gülşah: a fourteenth century Anatolian Turkish mesnevî." Ph.D. diss. The University of Berkeley, 1974. (Danışman: Prof. Dr. Andreas Tietze)

-Yusuf Meddah

2.77- Varaka ve Gülşah. Meddah Yûsufî, İsmail Hikmet Ertaylan, İstanbul 1945, 45+29 s.

07 HAZİRAN 1996

220424 Yusuf Meddah

1.2.53- Yûsuf-ı Meddah. Varka ve Gülşah; a Fourteenth Century Anatolian Turkish Mesnevî, Grace Martin Smith, Ph. D. Thesis, The University of Berkeley 1974.

Doktora Tezi

07 HAZİRAN 1996

SARIKAYA

(Bakû 1985). Eserlerinden Seçmeler: *Mehebetli Dünyamız* (Bakû 1980).

Kay.: Yaz. Arş. ↔ A. BAGIROV

YUSUF Kâmil Paşa (1808-1876): Sadrazam, şair. Arapkir'de doğdu. İsmailbeyzâde Mehmed Beyin oğludur. Babasını kaybedince amcası vezir Gümrükçü Osman Paşanın yanında yatıştı. Öğrenimini tamamladıktan sonra Divan-ı Hümayun Kaleminde memuriyet hayatına başladı. 1883 yılında Mısır'a gitti ve Mehmed Ali Paşanın yanında çalıştı. Kaymakamlık ve mirivalığa kadar yükseldi. Paşanın kızı Zeynep Hanım ile evlenerek ona damat oldu. İstanbul'a döndükten sonra Meclis-i Vâlâ, Maarif-i Umumiye, Encümen-i Daniş üyelikleri yaptı. İki defa Ticaret Nezaretine, bir defa Meclis-i Âli-i Tanzimat, beş defa Meclis-i Vâlâ, üç defa Şura-yı Devlet Riyasetine, bir defa Ahkâm-ı Adliye Nezaretine, altı defa Mecalis-i Âliyye memuriyetine, bir defa Sadaret Kaymakamlığına ve Sadaret Vekaletine, bir defa da Sadrazamlığa (1863) getirildi. Yusuf Kâmil Paşa, yazar ve şairleri himaye eden, halim-selim bir insandı. Leskofçalı Galib, Namık Kemal, Hersekli Ârif Hikmet, Rezaizâde Ekrem gibi şairler onu kasideleri ile övmüşlerdi. Hanımı ile birlikte birçok hayır eseri yaptırdı. İstanbul'daki Zeynep Kâmil Hastanesi de onların bıraktığı güzel eserlerdendir. Paşanın kabri bu hastanenin bahçesindedir. Yusuf Kâmil Paşa edebiyatımızdaki roman tarzındaki ilk eseri Fransızca'dan dilimize çevirdi. *Telemak* (Fenelon'dan) adlı eser inşa bakımından çok beğenilerek yıllarca okullarda okutuldu. Kitap Türkçe'ye özetlenerek çevrildi. Paşa bu eseri hikâye olarak değil, "aslı hikmet olan" bir "ahlâk kitabı" olarak görmekteydi. Kitaba Maarif Nazırı Kemal Efendinin ve Sami Paşanın yazdıkları tanıtım yazılarına göre, o yıllarda memleket idaresi, padişahın görevleri, savaşta nasıl davranılacağı gibi konuların işlendiği bir "siyasetname" olarak kabul edilmiştir. *Telemak* çevirisi için Şina-

si, *Tasvir-i Efkâr*'da "Fenelon nam Fransız münşi-I meşhurunun *Sergîzeşt-i Telemak* unvanıyla mevsuk olan telif-i hakimânesi surette efsane-i aşkı nâkil gibi ise de mânâda adl ü dad ile efrad-ı nası bermurad etmekten ibaret bulunan tedbir-i mülk kavaid-i külliyesini şamil bir kanun-ı hikmettir" demektedir. Yunan mitolojisi, Türk edebiyatına ilk defa bu eserle girdi. A. H. Tanpınar eser için şu değerlendirmeyi yapmaktadır: "Fenelon'un eseri Paşanın ağır ve çok şarklı üslubunda hemen hemen bütün hüviyetini kaybeder. Bununla beraber ihtiva ettiği ahlâkî umdelerle bizim için yeni olan hayal sistemiyle ve taşıdığı Yunanî unsurlarla zaman zaman bilhassa Namık Kemal-Ekrem nesline tesir edecektir". İ. M. K. İnal, *Son Asır Türk Şairleri*'nde Yusuf Kâmil Paşanın özel evrakının kendisine geçtiğini ve bunların da yangında yok olduğunu (1864) belirtmektedir. O tarihten sonra yazılanları *Eser-i Kâmil* adı altında topladı ve bu eser *Eser-i Kâmil Paşa* olarak bastırıldı (İst. 1891, kim tarafından bastırıldığı bilinmiyor). *Son Asır Türk Şairleri*'nde de bazı beyitleri ve manzumeleri ile şakaları yer almaktadır.

Kay: SATŞ, 1942, 2/781-791; İ.M.K. İnal, *Son Sadrazamlar*, s.196; TBEA 2/923; "Yusuf Kâmil Paşa" TDEA 8/621, "Tercüme-I Telemak" 8/321; THE s.349; "Kâmil", TN 2/41(3518); A. H. Tanpınar, XIX. *Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 4.bs., 1976; Cevdet Kudret, *Edebiyatımızda Hikaye ve Roman* I,1965; TYA s.1024; YFOA 2/684-685. ↔ Yaz. Krl.

YUSUF Meddah (14 y.y): Azerbaycan şairi. İzzeddin Hasanoğlu, Nasir Bakuyı ve Kadı Burhaneddin'in çağdaşdır. Anadille yazılı Azerbaycan edebiyatının ilk temsilcisidir. İlk eserinin adı *Hamuşnâme* olup Farsça yazdığı bu mesnevîde Azerbaycan'da başından geçen bir olayı anlatmaktadır. Bu olaydan şairinin gençliğinin Azerbaycan'da geçtiği anlaşılmaktadır. Yine bu eserde Mevlâna'dan büyük bir sayı ve bağlılıkla bahsedilmekte, Konya'de geçen Cimri olayına da değinilmektedir. Şairin *Dastan-ı İblis Aleyhi'l-Lane*

Edited by

Gy. Káldy-Nagy

Hungaro-Turcica: studies

in honour of Julius Németh.

Budapest - 1976, s. 267-273.

Die Hamburger Handschrift von Yūsuf Meddāh Varka vü Gülşāh

B. Flemming, Hamburg

Die Wiederentdeckung des altanatolisch-türkischen Mesnevis Varka vü Gülşāh liegt noch nicht lange zurück. Als İsmail Hikmet Ertaylan 1945 das Werk veröffentlichte, stellte er als Abfassungsdatum 770/beg. 16. 8. 1368 fest und schlug als Ort der Abfassung entweder Konya oder Ankara vor¹, während İ. Hakkı Uzunçarşılı nach einer Ertaylan nicht zugänglichen Handschrift von Sivas als Abfassungsort sprach².

Seither war man sich weithin darüber einig, daß Yūsuf Meddāh 1368—9 geschrieben hat³. Es verdient daher Beachtung, wenn eine Handschrift dieser Dichtung, die sich im Besitz der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg befindet, als Abfassungsort die Stadt Sivas und als Abfassungsdatum August/September 1342 bietet.

Hier soll nur eine Beschreibung dieser wertvollen, datierten, miniierten, wenn auch unvollständigen Hamburger Handschrift gegeben werden⁴: eine erschöpfende Darstellung des Forschungsstandes ist von Dr. Grace Smith zu erwarten⁵.

Außere Beschreibung: Hamburg, SUB Cod. orient. 305

Vorbesitzer: Eintragung Bl. 59b „No 5 Yoseph et Zuleika. Poème Persan 132 Pages in-16 papier teinté. Manuscrit du XVII siècle. Dix huit Enluminures. Plusieurs Ex-libris. Constantinople, 12 Juin 1885. Basile B. Corpi“.

Auf Bl. 1a haben sich frühere Besitzer in arabischer Schrift mit Besitzerstempeln eingetragen; Datierungen zwischen 1105/beg. 2. 9. 1693 und Rebīʿ I 1169/beg. 5. 12. 1755. Bl. 1b wiederholt sich einer der Besitzerstempel von 1a.

- 1 İsmail Hikmet Ertaylan, *Türk Edebiyatı Örnekleri I. Varaka ve Gülşah*. İstanbul 1945, S. 1, 4.
- 2 İ. Hakkı Uzunçarşılıoğlu, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Ankara 1937, S. 82; ergänzende Angaben bei Ertaylan, a. a. O., S. 35.
- 3 vgl. Alessio Bombaci, *Storia della Letteratura Turca*, Mailand 1969, S. 295. Sivas wurde als Abfassungsort akzeptiert von Agāh Sirri Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Ankara 1973, S. 134.
- 4 Der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg danke ich für die Erlaubnis, an der Handschrift zu arbeiten, und für vielfältige freundliche Unterstützung.
- 5 Ihre Varka und Gülşāh gewidmete, unter der Anleitung von Prof. Andreas Tietze an der University of California at Los Angeles entstandene Dissertation (z. Zt. im Druck) ist mir nicht zugänglich.

Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi,
İstanbul, 23-28 Eylül, 1985.
Tebliğler II. Türk Edebiyeti cilt.1.
sayfa. 1-7, 1985 (İSTANBUL)

Yusuf-ı Meddah

K. Poze

YÜSUF-I MEDDAH'IN DÂSTÂN-I İBLİS'İNİN KAYNAĞI

Metin AKAR

XIV'üncü asırda, Anadolu'da yaşayan Türk mesnevi şairlerinden Yûsuf-ı Meddah'ın Dâstân-ı İblis'inin kaynağı tebliğimizin mevzuunu teşkil etmektedir.

Yûsuf-ı Meddah'tan bahseden en eski eser, Şeyhoğlu Mustafa'nın 9 Mart 1401'de tamamladığı Kenzü'l-Küberâ ve Mihakku'l-Ulemâ adlı eseridir¹. Daha sonra, Fuad Köprülü², İsmail Hakkı Uzunçarşılı³, İsmail Hikmet Ertaylan⁴, Ahmed Ateş⁵, Halide Dolu⁶, Âmil Çelebioğlu⁷, Hasibe Mazioğlu⁸, Yûsuf-ı Meddah'ın eserleri, eserlerinin dili ve kaynakları gibi konularda bilgiler vermişlerdir.

Yûsuf-ı Meddah - İ.H. Ertaylan'a göre⁹ - Varka ve Gülşah, Dâstân-ı İblis Aleyhi'l-la'ne, Hâmuş-nâme (Farsça), Maktel-i Hüseyin isimli dört mesnevinin sâhibidir. Hâmuş-nâme'nin şâirimize değil, Yûsuf adlı bir başka şâire âit olması ihtimâli vardır. Çünkü Varka ve Gülşah'ın telif tarihi (770/1368) ile Hâmuş-nâme'nin telif tarihi (699/1299) arasında uzun zaman farkı mevcuttur. Maktel-i Hüseyin'de de Yûsuf-ı Meddah'ın

1 Hasibe Mazioğlu, Türk Edebiyatı (eski) md.si, T.A. C. XXXII, Ank. 1982, s. 91.

2 Fuad Köprülü, [Turks, Ottoman Turkish Literature, (1931-1932) s. 938-959]. EI, terc. Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatının Tekâmülüne Umûmi Bir Bakış, YTM, 1933, C. I, s. 277-292).

3 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, Ank. 1937, s. 82.

4 İsmail Hikmet Ertaylan, Türk Edebiyatı Örnekleri I, Varaka ve Gülşah, İst. 1945; Yûsuf-ı Meddah, TDED, C. I, s. 2, 1946, s. 120.

5 Ahmed Ateş, Varaka ve Gülşah Mesnevisinin Kaynakları, TDED, c. II, 1947, s. 1-2, s. ; Farsça Eski Bir Varka ve Gülşah Mesnevisi TDED, c. V, 1953, s. 33-50.

6 Halide Dolu, Dâstân-ı Varka ve Gülşah'ın Fîl Çekimi, TDAY., 1954, s.

7 Âmil Çelebioğlu, Sultan II. Murad Devri Mesnevîleri, Basılmamış Doç. ilk tezi, 1976, s. 72-73; XIII-XV (ilk yarısı) Yüzyıl Mesnevîlerinde Mevlânâ Tesiri, Mevlânâ ve Yaşama Sevinci, Güven Mtb. Ank. 1978, s. 103.

8 Hasibe Mazioğlu, Türk Edebiyatı (eski) md.si, T.A., C. XXXII, Ank. 1982, s. 91.

9 İ.H. Ertaylan, a.g. makale.

Tutuşmayınca der ateş belürmez xislet-i enber.
Ne enber? Enber-i süziş. Ne süziş? Süziş-i mecmer.

Ezelde canım içinde yazıldı sûret-i me'ni,
Ne me'ni? Me'ni-yi sûret. Ne sûret? Sûret-i defter.

Hesenoğlu sana gerçi duâçidir, veli sâdiq.
Ne sâdiq? Sâdiq-i bende. Ne bende? Bende-yi çâker.

Anberin özelliği ateşte tutuşmayınca ortaya çıkmaz. Bu anber, yakıcı anberdir ve bu yanma da buhurdan yanmasıdır.

Mânâ sureti ezelden canım içine yazıldı. Bu mânâ, suret mânâsıdır ve bu suret de ezelden her şeyin yazıldığı defterin suretidir.

Ey Hasanoğlu, sana sadık olan duacıdır, ancak sadık olan kölenin sadığıdır ve köle de kölenin kölesidir.

II

Necesen, gel, ey yüzü ağum benim?
Sen eritdin adlara yağum benim.

And içerem senden artık sevmemeyi,
Senin ile hoş keçer çağum benim.

Hüsün içinde sana mânend olmaya,
Eslî yuca, könlü alçağum benim.

Al elimi ireyim meqsûdime,
Qoyma yürekde yana dağum benim.

Sen reqibe sîrini fâş eyledin,
Anunile oldu şiltaşum benim.

Qışladım qapunda itlerün ile,
Oldu küyin üşte yaylağum benim.

Ben ölücek yoluna gömün beni,
Baxa dursun yara toprağum benim.

Toprağumdan bite hesretle ağac,
Qıla zari cümle yaprağum benim.

Bu Hesenoğlu senin bendendürür,
Anı redd etme yüzü ağum benim.

Nasılsun, gel ey beyaz yüzlüm benim. Benim yağımı ateşlerde sen erittin.

Senden başkasını sevmemeye and içirim. Benim çağım, senin ile hoş geçer.

Aslı yüce, alçak gönüllü sevgilim; güzellikte senin benzerin yoktur.

Al elimi ki maksadıma ereyim. Bırakma ki, yüreğimdeki yaram yanmasın.

Sen rakibe sırrını açıkladın. Onunla birlikte benim bir mızıkçım oldu.

Kışın kapındaki köpeklerle yaşadım. Köyün, benim yaylam oldu.

Ben ölünce onun yoluna gömün ki toprağım bari yâre baksın.

Toprağımдан hasretle ağac yeşersin ve bütün yaprakları ağlayıp inlesin.

Bu Hasanoğlu, senin kölendir. Benim ak yüzlüm, onu reddetme.

Yusuf Meddah*

(XIV. Yüzyıl)

"Verqa ve Gülşah"

Azerbaycan edebiyat tarihinde sadece "Verqa ve Gülşah" adlı mesnevinin yazarı olarak tanınan Yusuf Meddah'ın hayatı hakkında elimizde kesin bilgiler yoktur. Ancak "Verqa ve Gülşah" mesnevisinin H.770/M.1368-1369 yılında kaleme alındığı bilinmektedir. Elimizdeki nüsha 1770 beyitten ibarettir. Mesnevinin dört elyazması nüshasının varlığı da bilinmektedir. Bu elyazmalarından ikisi Azerbaycan Cumhuriyeti Elyazmalar Fondu'nda, diğer ikisi ise Türkiye'de bulunmaktadır. Türkiye nüshaları istinsah tarihi itibarıyla daha eskidir. Baku nüshalarının her ikisi de XIX. yüzyıl koleksiyoncusu Ebdulganî Efendi Nuhevi

Halisegarzâde'nin kütüphanesi ile birlikte Elyazmalar Fondu'na dahil edilmiştir.

"Verqa ve Gülşah" mesnevisinin bir el yazmasının tıpkıbasımı 1945 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu tıpkıbasımı hazırlayan İsmail Hikmet Ertaylan, eserine bir giriş yazmış ve mesneviyi XIV. yüzyıl Azerbaycan şiirinin görkemli bir yadigârı olarak değerlendirmiştir.

"Verqa ve Gülşah" mesnevisinin Baku nüshaları eksik olduğundan ve eski metne göre varyant karakteri taşıdığından burada eserin İstanbul 1945 baskısının kısaltılmış metnini sunuyoruz.

DASTAN-İ VERQE VE GÜLŞAH

Ey Xudâvendâ, kerîm ü kârisâz,
Veriben gece vü gündüz, qış ü yaz.

Yürüden ay ü güneş, ulduzları,
Yaradan eniş, yoquş ü düzleri.

Yağmuru dürr ü taş qut eyleyen,
Yerden, ağacdan qula qut eyleyen.

Eşqi birle mest eden âşiqleri,
İrdiren meqsuduna sâdiqleri.

VARAKA VE GÜLŞAH DESTANI

Ey kerem sahibi ve yaratıcı Tanrı! Gece, gündüz;
kiş ve yazı vererek

Ay, güneş ve yıldızları yürüten; iniş, yokuş ve düzleri yaratan;

Yağmuru inci, taşı kutlu haline getiren; insanlara yerden ve ağaçtan yiyecekler çıkaran;

âşıkları aşkıyla sarhoş eden, sadık kullarını mak-sadına erdiren;

AZERBAJCAN TÜRK EDEBİYATI . II

Ankara - 1993, s. 33-48. ON: 25729-2.

18 TEMMUZ 1995

Türk Dil Kurumu Yayınları

Yûsuf-ı Meddâh

Varka ve Gülşah: (inceleme – metin – dizin) / Yûsuf-ı Meddâh; Haz.
Kâzım Köktekin. - Ankara: Türk Dil Kurumu, 2007.

XXIV; 522 s.; 24 cm. – (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları; 885)

Dizin var.
Bibliyografya var.
ISBN 978-975-16-1927-3

1. Türk Edebiyatı – Mesnevi I. Köktekin, Kâzım (haz.) III. k.a.

819.1

(220424)
Yûsuf-ı Meddâh

VARKA VE GÜLŞAH (İnceleme-Metin-Dizin)

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	175881
Tas. No:	7311.216 7105-V

10 EYLÜL 2008

Hazırlayan

Doç. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

Ankara, 2007

been used interchangeably. What constituted the particular repertory of each *qissakhwan* or *shahnamakhwan* probably varied from person to person, considering that they might have been able to consult the written texts at their disposal. We should keep in mind that from the point of view of storytelling the repertory was not as vast since many "themes" were shared. Finally, the repertory increased with time, it was not created overnight and was not available in its entirety from day one.

Köprülü (1986: 371-2) believes that by the fifteenth century there was such a large corpus of works celebrating the Prophet and various other Islamic champions of the faith that the storytellers who incessantly praised them to the people in their public performances came to be called just that, panegyrists and praisers, or *meddah* (*maddāh*). What the term *meddah* actually connoted is hard to establish, but we fortunately have the extremely interesting case of a fourteenth century poet, author of a mathnawi titled *Varqa ve Gülşāh* (dated 770 AH/ 1362 AD), who identifies himself as Yusuf Meddah (Yūsuf-i Meddāh) in the text:

- 1604 evliyālar ulusı quṭb-i cihān
Mevlānā dur mest-i ḥazret bi-gümān
1605 Yūsuf-i Meddāh-i bi-çāre anuñ
'ısqı yolında fedā eyle cānuñ
1606 tā 'ivādı bir cāna biñ cān ola
qalbi göñül qalbine biñ kān ola¹⁴²

Unfortunately very little is known about Yusuf Meddah besides the information of his own few extant works, so his case is particularly important in raising rather than answering questions regarding the medium and subject matter of the repertory performances of the *meddahs*, as well as about their literary background and repertory. Regarding the meaning of his pen-name (*maḥlaş*) 'Meddāh,' İ. H. Ertaylan, the first editor of the mathnawi, makes the point that Yusuf should not be considered the panegyrist of a ruler (beg) or high dignitary since he dedicates neither any verses nor the poem as a whole to any such figure. Furthermore, he should not be taken as a eulogist of the prophet since there are only a few verses in his praise but nothing resembling a proper *na't* section.¹⁴³ Therefore Yusuf should be considered a public storyteller of the *qissakhwan* type since, in addition to calling himself Meddāh, he divided his poem into six 'meclis' sessions. At the end of each session the *meddah* addresses the audience¹⁴⁴ with formulaic closing verses informing

¹⁴² Smith 1976: 210

¹⁴³ Ertaylan 1945: 2

¹⁴⁴ The terms used in the text (verse numbers are according to the Smith 1976 edition) are '(religious) community' ('ya cemā'at', v. 513) and 'people of religion' ('ehl-i dīn', v. 793).

them that he will continue with the narration¹⁴⁵ 'in the morrow' (yarın), provided of course God keeps him in good health,¹⁴⁶ and wishing them a pleasant evening or asking them to come early next time.¹⁴⁷ The fact that these addresses to the audience are formulaic and stylized does not mean that public recitation of a work over several sessions was just a literary device or convention because there are no other indications in the text that such a convention is in fact intended by the author, nor are there other contemporary works where oral delivery is used as a fictional device.

So, Yusuf the *meddah* probably did recite his mathnawi¹⁴⁸ to a religiously inclined audience, ready to hear a romance about the adventures of love and war.¹⁴⁹ The main theme is the romantic but human love between the protagonists, with a few scattered allusions to the mystical (*taşavvufi*) Divine Love. The war theme of battle and heroism is all-

¹⁴⁵ v. 229 haber eydevüz , v. 1064-5 dāsītān söylene, v. 1364 ḥatm ola kelām

¹⁴⁶ Cf. verses 229, 513, 1064, 1364

¹⁴⁷ The following passages are quoted in Ertaylan 1945: 3 (the verse numbers are from the Smith edition):

- 228 bunlar bunda şabr qıldı ol gıce
görgil imdi Tafrınuñ hükmi nice
229 'ömür ger virür ise ol Dādger
ırteki meclisde eydevüz haber
el-meclis es-sāni
513 sağluğ-ıla Haq 'ömür virür-ise
yā cemā'at bu sözi yarın size
514 eydevüz ırteki meclisde yarın
kim ne qıldılar bu gez bir birin
el-meclis es-sālis
791 tiz gelüñ bu meclise Haqdan bize
kim ola tevfiğ hem şohbet size
792 şeb be-ḥayr olsun hemisce ḥāliffüz
ḥoş ola yarın giriñ tiz gelüñüz
<blanc space for heading>
793 Çün gelemez bunda siz yā ehl-i dīn
Muştalāya kim imām ül-müttaqin
794 'ısq-ıla bir şalāvāt virelüm
söze andan başlayuban girelüm
1064 ger 'ömür virürse Hüdāvend-i cihān
ırteki meclisde uşbu dāsītān
1065 söylene illā ifende tiz gelüñ
Tafrınuñ hıfz u emāmında oluñ
<blanc space for heading>
1066 andan ilerü gelevüz kim söze
qā'ide nedür bilürmisin size
1364 'ömür eger virürise Rabb ül-enām
ırteki meclisde ḥatm ola kelām
1365 el-meclis es-sādis

¹⁴⁸ Varqa and Gülşāh were childhood sweethearts in Mecca at the time of the Prophet, and equally well skilled in the martial arts; see v.50: vardı Varqa qatuna ol mähveş [=Gülşāh]/ tā ki ögrene silāşör ola bē.

¹⁴⁹ In his introduction, Yusuf Meddah announces that he will "tell a dāsītān about the sort of miracles that the Prophet performed" (v.10 vir şalāvāt eydeyim bir dāsītān / kim ne mu'ciz-e> gösterür Fahr-i Cihān; cf 1064). Smith (1976: 4) refers to Varqa and Gülşāh as one of the Turkish romantic poems based on Persian models. The Persian poems are referred to as romantic epics or courtly romances (see Meisami 1986: 80-91).

(۱۹۵۸م)؛ آقا گوندوز (۱۹۵۹م)؛ سعید فایق (۱۹۶۴م)؛ خالد ادیب (۱۹۶۴م)؛ حسین رحیمی (۱۹۶۴م)؛ ناظم حکمت در مطبوعات ترکیه (۱۹۶۷م)؛ اولو نای (۱۹۶۹م)؛ فاروق نافذ جاملی بل (۱۹۷۴م)؛ شاعر اشرف (۱۹۷۸م)؛ سلطان محمد فاتح (۱۹۸۱م).

منابع: نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه،

۴۷۰

Hayyam, 48 ; *Türk edebiyatçılar sözlüğü*, 637 ; *Türk*

edebiyatı ansiklopedisi, 4/1241 ; *Türkiye yazarlar*

ansiklopedisi, 1025 ; *Yazarlar sözlüğü*, 464.

رضایی منش

یوسف ارزنجانی ← یوسف مداح

یوسف افندی ← حافظ قونوی

یوسف افندی زاده، عبدالله فرزند محمد ← حلمی

یوسف دده ← حافظ قونوی

یوسف دده، زهدی ← زهدی

یوسف زاده، عبدالله فرزند محمد ← حلمی

یوسف سینه‌چاک، فرزند محمد ← سینه‌چاک

یوسف ضیا، فرزند محمد کمال قیوسی ← ضیا

یوسف مداح (*yusuf-emad.dah*) / یوسف ارزنجانی، ز ۷۶۹ق /

۱۳۶۸م، شاعر عثمانی. دربارهٔ زندگی او چیزی نمی‌دانیم. نام

وی در کتالوگ کبری صدرالدین مصطفی شیخ‌اوغلو (۱۳۴۰ -

۱۴۱۰م) آمده است. از آثارش چنین برمی‌آید که از مولویان بوده

و در ارزنجان و نیز قونیه به سر برده است. وی در مقدمهٔ

خاموشنامه‌اش پس از بیان دورافتادن از زلایوم خود چنین

می‌گوید: «زمانی ره به غربت می‌گشودم - زمانی هم در ارزنجان

حافظ بود و تخمیس‌هایی بر اشعار حافظ می‌سرود. آثار فراوانی به فارسی، عربی، کردی و ترکی از او به جا مانده است. خاکجای وی در گورستان مرکز آق‌سوقی است. از آثارش: جذبهٔ عشق به فارسی که تخمیس دیوان حافظ است (استانبول، ۱۳۳۹ق)؛ قهرمان قاتل به ترکی؛ ترجمهٔ هفت‌پیکر نظامی به ترکی در هفت جلد (استانبول، ۱۲۸۹ق)؛ ترکیب‌بند به ترکی (استانبول، ۱۲۸۹ق)؛ ضروب‌الامثال؛ پردهٔ اسرار به ترکی (استانبول، ۱۳۳۰ق)؛ نصایح‌الاطفال؛ منتخبات اشعار؛ تخمیس دفتر یکم مثنوی معنوی به فارسی.

منابع: پارسی‌نویسان آسیای صغیر، ۲۴؛ حافظ شیرین‌سخن، ۷۶۰/۲؛

دایرة‌المعارف کردی، ۱۸۹ - ۱۹۰؛ شاعران کرد پارسی‌گوی، ۹۲ - ۹۳؛

عثمانلی مؤلفاری، ۱۷۲/۳؛ فهرس المطبوعات التركية الثمانية، ۷۰/۲؛

فهرست کتابهای چاپی فارسی، ۱۰/۸؛ گلزار شاعران کردستان، ۳۶ -

۳۷؛ مؤلفین کتب چاپی فارسی و عربی، ۶۵۹/۱۰؛ معجم‌المؤلفین، ۱/

۱۵۱؛ مکارم‌الآثار، ۱۶۵۶/۵؛ نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و

ادب فارسی در ترکیه، ۴۶۴؛

Son asır Türk şairleri, 5/1955-1958 ; *Türkiye basmaları*

toplulu katalogu, *Arap harfli Türkte eserler*, 3/276-277.

رسولی

یوجه‌باش (*yujebās*)، حلمی، دراما ۱۹۱۵ - ۱۹۹۶م، ادیب،

روزنامه‌نگار و زندگینامه‌نویس یونانی‌تبار ترکیه. پس از اتمام

تحصیلات دبیرستانی به روزنامه‌نگاری روی آورد و در روزنامهٔ

تکیرداغ به کار سرگرم شد (۱۹۳۲ - ۱۹۴۲م). همزمان با

روزنامه‌نگاری تدریس می‌کرد و به کارهای دیگر نیز

می‌پرداخت. یوجه‌باش بیش‌تر به سبب گردآوری آثار و

زندگینامهٔ شاعران و ادیبان آوازه دارد و نزدیک به چهل کتاب

در این باره منتشر کرده است. از این آثار یکی کتابی دربارهٔ عمر

خیام نیشابوری است که با نام عمر خیام، زندگی، فلسفه و آثارش

چاپ شده است (استانبول، ۱۹۶۰م). حلمی یوجه‌باش در

۱۹۶۸م نشان شرف روزنامه‌نگاری دریافت کرد. از دیگر آثارش:

رضا توفیق (۱۹۵۰م)؛ رشاد نوری (۱۹۵۷م)؛ ارجمند اکرم

(۱۹۵۷م)؛ خاطرات سلیمان‌نظیف (۱۹۵۷م)؛ احمد راسم،

عشق‌ها - خاطره‌ها (۱۹۵۷م)؛ احمد هاشم (۱۹۵۸م)؛ محمد

عاکف (۱۹۵۸م)؛ طنزنویسان ترکیه، شاعران و نکته‌دانان